

# BIỆT KHU HẢI YẾN - BÌNH HƯNG TỪ CHỨNG TÍCH TỘI ÁC CHIẾN TRANH ĐẾN KHÔNG GIAN GIÁO DỤC HÒA BÌNH VÀ LÒNG YÊU NƯỚC

LÊ THỊ CẨM NHUNG  
Bảo tàng tỉnh Cà Mau

Nhận bài ngày 29/5/2026. Sửa chữa xong 20/6/2026. Duyệt đăng 30/6/2026.

## Abstract

*The Hai Yen – Binh Hung Special Zone is a national historical site of exceptional significance to Ca Mau province, marking one of the harsh military-political models during the war in South Vietnam. Based on an interdisciplinary approach combining history, memory studies, heritage education, and peace education, this article analyzes the value of the Hai Yen – Binh Hung Special Zone from three perspectives: evidence of war crimes, a space of memory and commemoration, and a site for patriotism education, honoring sacrifice, and fostering peace-loving consciousness. The article moves beyond a sorrow-centered narrative toward an evidence-based interpretive model capable of fostering historical awareness, civic responsibility, and humanistic values.*

**Keywords:** Hai Yen - Binh Hung Special Zone, historical site, patriotism education, peace education, war crimes.

## 1. Đặt vấn đề

Trong nghiên cứu lịch sử chiến tranh hiện đại, các địa điểm chứng tích tội ác chiến tranh không chỉ được nhìn nhận như dấu vết vật chất của quá khứ mà còn là những không gian ký ức đặc biệt, nơi xã hội đối diện với đau thương, tri ân sự hy sinh và suy ngẫm về giá trị của hòa bình. Ở Việt Nam, nhiều di tích như Nhà tù Côn Đảo, Nhà tù Phú Quốc, Khu chứng tích Sơn Mỹ đã trở thành những địa chỉ quan trọng trong giáo dục lịch sử, giáo dục truyền thống và giáo dục nhân văn. Trong hệ thống đó, Biệt khu Hải Yến – Bình Hưng ở Cà Mau là một trường hợp có ý nghĩa đặc biệt nhưng vẫn cần được tiếp tục nghiên cứu, diễn giải và phát huy tương xứng với giá trị lịch sử của nó (Bộ Văn hóa - Thông tin, 2000).

Biệt khu Hải Yến – Bình Hưng được hình thành trong bối cảnh chính quyền Ngô Đình Diệm, với sự hậu thuẫn của Mỹ, triển khai các chính sách bình định, gom dân, lập khu dinh điền, xây dựng các căn cứ quân sự nhằm kiểm soát địa bàn, tách nhân dân khỏi cách mạng và triệt phá cơ sở kháng chiến. Các tư liệu lịch sử cho thấy nơi đây không đơn thuần là một căn cứ quân sự hay trại giam, mà là một thiết chế quân sự – chính trị khép kín, kết hợp giữa kiểm soát dân cư, đàn áp phong trào cách mạng, giam giữ, tra tấn, khủng bố tinh thần và sát hại dân thường. Chính đặc điểm này khiến Biệt khu Hải Yến – Bình Hưng mang giá trị nghiên cứu không chỉ trong phạm vi lịch sử địa phương, mà còn trong các tiếp cận rộng hơn về bạo lực chiến tranh, ký ức cộng đồng, pháp lý nhân đạo và giáo dục hòa bình (Ban Chấp hành Đảng bộ tỉnh Cà Mau, 2024; Đinh Quang Hải, 2026).

Tuy nhiên, thách thức đặt ra hiện nay là cách thức diễn giải và phát huy giá trị di tích. Nếu chỉ nhấn mạnh sự tàn bạo của chiến tranh bằng lối kể cảm tính, di tích dễ bị giới hạn trong chức năng tố cáo tội ác. Ngược lại, nếu tiếp cận bằng phương pháp khoa học, dựa trên chứng cứ lịch sử, tư liệu nhân chứng, hồ sơ di tích, khung pháp lý quốc tế và lý thuyết giáo dục hòa bình, Biệt khu Hải Yến – Bình Hưng có thể được phát huy như một không gian giáo dục sâu sắc: giúp công chúng hiểu bản chất của chiến tranh xâm lược, nhận thức giá trị của độc lập dân tộc, tri ân sự hy sinh của các thế hệ đi trước, đồng thời hình thành ý thức tôn trọng con người, phản đối bạo lực và yêu chuộng hòa bình (Vũ Thị Phương, 2026; Huỳnh Thu Thảo, 2026).

Email: lenhung29092013@gmail.com

Từ thực tiễn đó, bài viết tập trung làm rõ vấn đề: Biệt khu Hải Yến – Bình Hưng cần được nhận diện và phát huy như thế nào để trở thành một điểm đến tưởng niệm và giáo dục hòa bình có chiều sâu? Trên cơ sở các tư liệu hiện có, bài viết đề xuất cách tiếp cận Biệt khu Hải Yến – Bình Hưng như một không gian ký ức lịch sử, trong đó ký ức đau thương không nhằm khơi lại hận thù mà để bồi dưỡng lòng yêu nước, ý thức trách nhiệm và khát vọng hòa bình.

## **2. Phương pháp nghiên cứu và cơ sở tiếp cận**

Bài viết sử dụng phương pháp nghiên cứu liên ngành, kết hợp giữa phân tích lịch sử, nghiên cứu ký ức, giáo dục di sản và giáo dục hòa bình. Về tư liệu, bài viết kế thừa các công trình nghiên cứu, tham luận khoa học, hồ sơ di tích và tư liệu địa phương liên quan đến Biệt khu Hải Yến – Bình Hưng. Trong đó, các nghiên cứu về bối cảnh hình thành, cơ cấu tổ chức, chứng tích tội ác, các cuộc đấu tranh của quân dân Cà Mau và định hướng phát huy di tích là nền tảng quan trọng để xác lập luận điểm (Đình Quang Hải, 2026; Thái Văn Long, Lê Minh Sơn, 2026; Nguyễn Túy Vân, 2026; Huỳnh Thu Thảo, 2026).

*Cách tiếp cận của bài viết dựa trên ba định hướng chính.*

Thứ nhất, tiếp cận lịch sử nhằm đặt Biệt khu Hải Yến – Bình Hưng trong bối cảnh chiến tranh ở miền Nam Việt Nam, đặc biệt là các chính sách bình định, gom dân, lập ấp, cô lập cơ sở cách mạng và kiểm soát cộng đồng bằng bạo lực (Ban (Ban Chấp hành Đảng bộ tỉnh Cà Mau, 2004; Đảng ủy - Bộ chỉ huy Quân sự tỉnh Cà Mau, 2007).

Thứ hai, tiếp cận ký ức học nhằm xem di tích không chỉ là một địa điểm vật chất mà còn là nơi lưu giữ ký ức cá nhân, ký ức gia đình, ký ức cộng đồng và ký ức dân tộc. Những ký ức đó cần được hệ thống hóa, kiểm chứng và chuyển hóa thành nội dung giáo dục có trách nhiệm.

Thứ ba, tiếp cận giáo dục hòa bình nhằm khẳng định rằng việc tưởng niệm nạn nhân và nhận diện tội ác chiến tranh không nhằm nuôi dưỡng thù hận mà để làm rõ giá trị của độc lập, tự do, nhân phẩm con người và hòa bình. Đây là điểm mấu chốt để chuyển hóa một di tích chứng tích tội ác thành không gian giáo dục hiện đại, nhân văn và bền vững (Vũ Thị Phương, 2026).

## **3. Nội dung nghiên cứu**

### **3.1. Biệt khu Hải Yến – Bình Hưng: từ mô hình kiểm soát quân sự – chính trị đến chứng tích tội ác chiến tranh**

Các tư liệu lịch sử cho thấy Biệt khu Hải Yến – Bình Hưng được hình thành từ cuối thập niên 1950, gắn với chiến lược bình định của Mỹ – Diệm tại vùng căn cứ cách mạng Cà Mau. Khu vực này có vị trí địa – chính trị quan trọng, nằm trong vùng có truyền thống đấu tranh mạnh mẽ, gần các tuyến giao thông thủy – bộ, đồng thời là địa bàn mà địch muốn kiểm soát để triệt phá phong trào cách mạng. Chính vì vậy, Bình Hưng không chỉ được tổ chức như một khu dinh điền hay căn cứ quân sự thông thường mà từng bước trở thành một thiết chế quyền lực đặc biệt (Ban Chấp hành Đảng bộ tỉnh Cà Mau, 2004; Nguyễn Túy Vân, 2026).

Cấu trúc của Biệt khu cho thấy tính chất khép kín và cường bức. Hệ thống hàng rào, tháp canh, đồn bốt, nhà giam, phòng tra tấn, khu thẩm vấn, hầm thủ tiêu và các điểm kiểm soát dân cư đã tạo nên một không gian bạo lực thường trực. Tại đây, quyền lực quân sự không chỉ nhằm đối phó với lực lượng vũ trang cách mạng mà còn trực tiếp chi phối đời sống dân sự. Người dân bị đặt trong cơ chế kiểm soát nghiêm ngặt; các mối quan hệ cộng đồng bị theo dõi, chia cắt; những người bị tình nghi có liên hệ với cách mạng có thể bị bắt, giam giữ, tra khảo hoặc sát hại (Đình Quang Hải, 2026; Đỗ Văn Nghiệp, 2006).

Điểm cần nhấn mạnh là bạo lực tại Biệt khu Hải Yến – Bình Hưng không phải hiện tượng ngẫu nhiên hoặc cá biệt. Các tư liệu cho thấy tội ác ở đây diễn ra trong thời gian dài, có tổ chức, có chủ ý và gắn với mục tiêu chính trị rõ ràng: khủng bố tinh thần nhân dân, triệt tiêu cơ sở cách mạng, chia cắt quan hệ giữa Đảng với dân, giữa lực lượng kháng chiến với cộng đồng địa phương. Những hành vi như bắt bớ, giam cầm, tra tấn, giết hại dân thường, phá hoại tài sản, cưỡng bức dân cư và hủy hoại nhân phẩm con người phản ánh bản chất phản nhân văn của một mô hình chiến tranh bình định (Đình Quang Hải, 2026; Nguyễn Văn Quỳnh, 2026; Đỗ Văn Nghiệp, 2006).

Từ góc độ nghiên cứu hiện đại, Biệt khu Hải Yến – Bình Hưng cần được nhận diện như một “không gian bạo lực được thể chế hóa”. Nơi đây không chỉ có các hành vi tàn ác mà còn có cơ chế làm cho tội ác có thể diễn ra, lặp lại và kéo dài. Chính điều này làm cho giá trị chứng tích của di tích trở nên đặc biệt: nó không chỉ tố cáo sự tàn bạo của cá nhân hay một nhóm người mà còn phơi bày bản chất của một cơ chế chiến tranh sử dụng bạo lực để quản trị xã hội, đàn áp chính trị và hủy hoại con người.

### **3.2. Giá trị ký ức và ý nghĩa tưởng niệm của Biệt khu Hải Yến – Bình Hưng**

Mọi di tích, chứng tích tội ác chiến tranh đều đặt ra vấn đề cốt lõi: xã hội hôm nay sẽ nhớ gì, nhớ như thế nào và nhớ để làm gì? Với Biệt khu Hải Yến – Bình Hưng, ký ức lịch sử không chỉ nằm trong các văn bản, hồ sơ hay hiện vật mà còn tồn tại trong lời kể của nhân chứng, trong nỗi đau của gia đình nạn nhân, trong tâm thức cộng đồng và trong lịch sử đấu tranh của vùng đất Cà Mau (Đinh Quang Hải, 2026; Đỗ Văn Nghiệp, 2006; Huỳnh Thu Thảo, 2026).

Ký ức tại Biệt khu Hải Yến – Bình Hưng trước hết là ký ức về mất mát. Đó là mất mát về sinh mạng, về gia đình, về cộng đồng, về những con người đã bị sát hại trong bối cảnh chiến tranh khốc liệt nhưng ký ức ấy không chỉ là sự đau thương đơn tuyến. Trong chiều sâu của nó còn có ký ức về sự chịu đựng, lòng trung thành, tinh thần bất khuất và sức phản kháng của nhân dân. Chính từ nơi bị áp đặt bạo lực, quân và dân Cà Mau đã tổ chức nhiều hình thức đấu tranh: đấu tranh chính trị, đấu tranh binh vận, đấu tranh vũ trang, tố cáo tội ác, bảo vệ cán bộ, che chở cách mạng, giữ gìn cơ sở kháng chiến (Nguyễn Văn Quỳnh, 2026; Đỗ Văn Nghiệp, 2006).

Vi vậy, Biệt khu Hải Yến – Bình Hưng không nên được diễn giải như một không gian của nạn nhân chiến tranh thuần túy mà cần được nhìn nhận như một không gian ký ức hai chiều: một mặt ghi nhớ tội ác và đau thương; mặt khác tôn vinh phẩm giá, lòng yêu nước, ý chí phản kháng và sự hy sinh của con người Việt Nam. Đây là điểm rất quan trọng trong thiết kế nội dung trưng bày, thuyết minh và giáo dục tại di tích. Nếu chỉ tập trung vào sự man rợ của tội ác, công chúng có thể bị ám ảnh bởi bạo lực nhưng chưa chắc hình thành nhận thức lịch sử đầy đủ. Nếu biết đặt tội ác trong mối quan hệ với tinh thần đấu tranh, lòng yêu nước và khát vọng hòa bình, di tích sẽ tạo ra tác động giáo dục sâu sắc hơn.

Tưởng niệm tại Biệt khu Hải Yến – Bình Hưng do đó không chỉ là hành vi cúi đầu trước quá khứ. Đó còn là một hoạt động nhận thức. Người đến di tích cần được dẫn dắt để hiểu vì sao tội ác có thể xảy ra; vì sao dân thường trở thành đối tượng của bạo lực; vì sao một cộng đồng vẫn có thể đứng vững trong khủng bố; và vì sao hòa bình, độc lập, nhân phẩm con người là những giá trị phải được bảo vệ. Chính ở tầng nghĩa này, di tích có khả năng trở thành một điểm đến tưởng niệm có tác động sâu sắc đến lòng yêu nước và ý thức công dân.

### **3.3. Từ chứng tích tội ác đến không gian giáo dục hòa bình**

Giáo dục hòa bình không có nghĩa là né tránh sự thật đau thương của chiến tranh. Ngược lại, giáo dục hòa bình đòi hỏi phải đối diện với sự thật ấy một cách trung thực, có chứng cứ và có trách nhiệm. Vấn đề là mục tiêu cuối cùng của việc kể lại tội ác không phải để nuôi dưỡng thù hận mà để giúp con người nhận diện hậu quả của bạo lực, hiểu giá trị của hòa bình và hình thành năng lực đạo đức để phản đối cái ác (Vũ Thị Phương, 2026). Từ góc nhìn đó, Biệt khu Hải Yến – Bình Hưng có tiềm năng trở thành một không gian giáo dục hòa bình tiêu biểu ở khu vực Nam Bộ. Giá trị giáo dục của di tích có thể được xác lập trên bốn tầng nội dung.

#### **3.3.1. Giáo dục nhận thức lịch sử**

Di tích giúp người học hiểu rõ hơn bối cảnh chiến tranh ở Cà Mau, âm mưu bình định, chính sách gom dân, thủ đoạn chia cắt nhân dân với cách mạng và bản chất của mô hình kiểm soát bằng bạo lực (Ban Chấp hành Đảng bộ tỉnh Cà Mau, 2004; Đảng ủy - Bộ chỉ huy Quân sự tỉnh Cà Mau, 2007)

#### **3.3.2. Giáo dục lòng yêu nước**

Lòng yêu nước ở đây không chỉ được biểu hiện qua chiến công, chiến thắng vẻ vang mà còn qua sự chịu đựng, lòng trung thành, sự chờ che cán bộ, sự hy sinh thầm lặng của nhân dân và ý chí không khuất phục trước bạo lực (Nguyễn Văn Quỳnh, 2026).

### 3.3.3. Giáo dục nhân phẩm và quyền con người

Những chứng tích về tra tấn, giam cầm, sát hại dân thường cho thấy khi con người bị tước bỏ nhân phẩm, chiến tranh không còn là vấn đề giữa các lực lượng quân sự mà trở thành thảm họa đạo đức. Nhận thức này giúp người học biết tôn trọng sự sống, nhân phẩm, quyền được bảo vệ của dân thường và những người không còn khả năng tham chiến (Vũ Thị Phương, 2026).

### 3.3.4. Giáo dục trách nhiệm hòa bình

Hòa bình không phải là khái niệm trừu tượng. Hòa bình là điều kiện để con người sống, học tập, xây dựng gia đình, phát triển cộng đồng và gìn giữ văn hóa. Khi hiểu cái giá của chiến tranh qua một di tích cụ thể, người học sẽ có cơ sở để hình thành thái độ trân trọng hòa bình, phản đối bạo lực và có trách nhiệm hơn với đời sống xã hội.

Để thực hiện được chức năng này, hoạt động giáo dục tại di tích không nên dừng ở tham quan, nghe thuyết minh và dâng hương. Cần xây dựng các chương trình học tập trải nghiệm theo nhóm đối tượng: học sinh, sinh viên, đoàn viên, thanh niên, cán bộ, lực lượng vũ trang, khách du lịch trong nước và quốc tế. Mỗi chương trình cần có mục tiêu giáo dục riêng, nội dung riêng và phương pháp truyền đạt phù hợp.

### 3.4. Yêu cầu diễn giải dựa trên chứng cứ và trách nhiệm khoa học

Một trong những vấn đề quan trọng khi phát huy giá trị Biệt khu Hải Yến – Bình Hưng là phải tránh hai khuynh hướng cực đoan: hoặc kể lại tội ác bằng cảm xúc mạnh nhưng thiếu kiểm chứng; hoặc làm mềm hóa quá khứ đến mức mất đi tính cảnh báo của di tích. Cả hai khuynh hướng này đều làm giảm hiệu quả giáo dục.

Cách tiếp cận phù hợp hơn là xây dựng mô hình diễn giải dựa trên chứng cứ. Mô hình này đòi hỏi mỗi thông tin trưng bày, mỗi câu chuyện thuyết minh, mỗi con số, mỗi tên người, mỗi địa điểm, mỗi sự kiện cần được xác lập nguồn gốc tư liệu rõ ràng. Những thông tin đã được kiểm chứng cần trình bày chắc chắn; những thông tin còn đang tiếp tục xác minh cần được thể hiện thận trọng; những lời kể nhân chứng cần được đặt trong quan hệ đối chiếu với tư liệu thành văn, bản đồ, hồ sơ di tích, tài liệu lưu trữ và nghiên cứu chuyên ngành (Bộ Văn hóa - Thông tin, 2000; Huỳnh Thu Thảo, 2026).

Diễn giải dựa trên chứng cứ không làm giảm sức lay động của di tích. Ngược lại, nó làm cho ký ức trở nên thuyết phục hơn. Một câu chuyện đau thương nếu được đặt trên nền chứng cứ rõ ràng sẽ có sức mạnh giáo dục lớn hơn nhiều so với một lối kể cường điệu. Đặc biệt, đối với thế hệ trẻ hôm nay, khả năng thuyết phục không chỉ đến từ cảm xúc mà còn đến từ tính xác thực, tính logic và sự tôn trọng sự thật lịch sử.

Trên phương diện bảo tàng học và quản lý di sản cần tiếp tục sưu tầm, số hóa, kiểm kê, phân loại và xây dựng cơ sở dữ liệu về Biệt khu Hải Yến – Bình Hưng. Cơ sở dữ liệu này cần bao gồm: danh mục nạn nhân đã xác minh; sơ đồ các địa điểm liên quan; hồ sơ nhân chứng; hình ảnh, hiện vật; tài liệu lưu trữ; tài liệu phía đối phương nếu có; các công trình nghiên cứu đã công bố; các nội dung phục vụ trưng bày, giáo dục và truyền thông. Đây là nền tảng để di tích vận hành như một trung tâm ký ức có căn cứ, thay vì chỉ là điểm tham quan mang tính biểu tượng (Huỳnh Thu Thảo, 2026).

### 3.5. Định hướng xây dựng Biệt khu Hải Yến – Bình Hưng thành điểm đến tưởng niệm và giáo dục hòa bình

Để Biệt khu Hải Yến – Bình Hưng trở thành điểm đến tưởng niệm có tác động sâu sắc cần có định hướng phát huy đồng bộ ở cả nội dung, không gian và phương thức tiếp cận công chúng.

3.5.1. Về nội dung, cần xây dựng tuyến diễn giải rõ ràng theo cấu trúc: bối cảnh hình thành Biệt khu; cơ chế kiểm soát và đàn áp; chứng tích tội ác; sự hy sinh của cán bộ, chiến sĩ và nhân dân; các hình thức đấu tranh của quân dân Cà Mau; giá trị ký ức; thông điệp hòa bình. Cấu trúc này giúp người xem đi từ nhận thức lịch sử đến cảm xúc tưởng niệm, rồi đến suy ngẫm về trách nhiệm hiện tại (Đình Quang Hải, 2026; Thái Văn Long, Lê Minh Sơn, 2026).

3.5.2. Về không gian, cần tổ chức di tích như một hành trình trải nghiệm ký ức. Không gian tưởng niệm phải giữ được sự trang nghiêm, tiết chế, tránh sân khấu hóa thô cứng hoặc gây sốc thị giác quá mức. Các khu vực trưng bày về tội ác cần có ngôn ngữ thể hiện chặt chẽ, nhân văn, tôn trọng nạn nhân. Các khu vực giáo dục hòa bình có thể sử dụng hình ảnh, tư liệu, lời kể, phim tư liệu, bản đồ tương tác, trích đoạn nhân chứng và hoạt động suy ngẫm để tạo chiều sâu tiếp nhận.

3.5.3. Về phương pháp giáo dục, cần chuyển từ thuyết minh một chiều sang đối thoại có hướng dẫn. Với học sinh, có thể thiết kế phiếu học tập, câu hỏi gợi mở, hoạt động viết cảm nhận, dựng bản đồ ký ức, tìm hiểu nhân vật lịch sử. Với đoàn viên, thanh niên, có thể tổ chức sinh hoạt chuyên đề về lòng yêu nước, trách nhiệm công dân và bảo vệ hòa bình. Với khách tham quan rộng rãi cần xây dựng nội dung thuyết minh ngắn gọn, chính xác, có điểm nhấn, tránh quá tải thông tin.

3.5.4. Về truyền thông di sản, cần xây dựng hình ảnh Biệt khu Hải Yến – Bình Hưng như một địa chỉ lịch sử – nhân văn của Cà Mau. Truyền thông về di tích không nên chỉ sử dụng ngôn ngữ tố cáo tội ác mà cần nhấn mạnh thông điệp: ghi nhớ để tri ân, tri ân để sống có trách nhiệm, hiểu chiến tranh để gìn giữ hòa bình. Đây là cách truyền thông phù hợp với công chúng hiện nay, nhất là thế hệ trẻ (Thái Văn Long, Lê Minh Sơn, 2026).

3.5.5. Về phát triển du lịch, Biệt khu Hải Yến – Bình Hưng có thể gắn với các tuyến du lịch về nguồn, du lịch học đường, du lịch lịch sử – văn hóa của tỉnh Cà Mau. Tuy nhiên, việc khai thác du lịch phải đặt trên nguyên tắc tôn trọng ký ức nạn nhân, không thương mại hóa đau thương, không biến di tích tội ác thành nơi giải trí đơn thuần. Giá trị cốt lõi của điểm đến này phải là tưởng niệm, giáo dục và hòa bình.

### **3.6. Giá trị đóng góp của Biệt khu Hải Yến – Bình Hưng trong giáo dục lòng yêu nước hiện nay**

Trong bối cảnh hiện nay, giáo dục lòng yêu nước không thể chỉ dựa vào khẩu hiệu hoặc những bài học lịch sử xa cách. Lòng yêu nước cần được hình thành từ sự hiểu biết cụ thể về đất nước, con người, lịch sử địa phương và những hy sinh có thật của các thế hệ đi trước. Biệt khu Hải Yến – Bình Hưng chính là một địa chỉ có khả năng làm cho bài học lịch sử trở nên cụ thể, gần gũi và có sức lay động (Bộ Văn hóa - Thông tin, 2000; Đinh Quang Hải, 2026).

Tác động giáo dục của di tích nằm ở chỗ nó giúp người học nhận ra rằng độc lập và hòa bình không phải là điều tự nhiên có sẵn mà được đánh đổi bằng máu, nước mắt, sự chịu đựng và ý chí bền bỉ của nhân dân. Khi đứng trước một không gian từng là nơi giam cầm, tra tấn, sát hại và khủng bố tinh thần, người học có thể hiểu sâu hơn giá trị của cuộc sống hôm nay. Đó là con đường giáo dục lòng yêu nước bằng nhận thức và trải nghiệm, chứ không chỉ bằng lời kêu gọi (Ban Chấp hành Đảng bộ tỉnh Cà Mau, 2004; Đảng ủy - Bộ chỉ huy Quân sự tỉnh Cà Mau, 2007; Đỗ Văn Nghiệp, 2006).

Tuy nhiên, lòng yêu nước được giáo dục từ Biệt khu Hải Yến – Bình Hưng không nên dừng lại ở cảm xúc cảm phần. Cảm xúc ấy là cần thiết để nhận diện cái ác, nhưng chưa đủ để tạo nên giá trị bền vững. Điều quan trọng hơn là chuyển hóa cảm xúc thành trách nhiệm: trách nhiệm học tập, lao động, gìn giữ di sản, bảo vệ sự thật lịch sử, sống nhân ái, tôn trọng con người và góp phần xây dựng một xã hội hòa bình. Đây chính là điểm gặp gỡ giữa giáo dục truyền thống yêu nước và giáo dục hòa bình.

Từ góc độ này, Biệt khu Hải Yến – Bình Hưng có thể đóng góp một thông điệp quan trọng cho giáo dục lịch sử hiện nay: yêu nước không đối lập với yêu chuộng hòa bình; ngược lại, chính vì yêu nước nên càng phải hiểu giá trị của hòa bình, càng phải phản đối chiến tranh phi nghĩa, càng phải bảo vệ nhân phẩm con người và những giá trị nhân văn phổ quát.

## **4. Kết luận**

Biệt khu Hải Yến – Bình Hưng là một chứng tích lịch sử đặc biệt, phản ánh bản chất tàn bạo của chiến tranh bình định ở miền Nam Việt Nam trong nửa sau thế kỷ XX. Nơi đây không chỉ ghi dấu các hành vi giam cầm, tra tấn, sát hại cán bộ, chiến sĩ và nhân dân mà còn cho thấy sự tồn tại của một cơ chế kiểm soát xã hội bằng bạo lực, trong đó dân thường bị biến thành đối tượng trực tiếp của khủng bố chiến tranh (Ban Chấp hành Đảng bộ tỉnh Cà Mau, 2004; Đinh Quang Hải, 2026; Đỗ Văn Nghiệp, 2006).



Tuy nhiên, giá trị của Biệt khu Hải Yến – Bình Hưng không dừng lại ở việc tố cáo tội ác. Di tích còn là không gian ký ức, nơi lưu giữ sự hy sinh, lòng trung thành, ý chí bất khuất và sức phản kháng của quân dân Cà Mau. Chính vì vậy, việc bảo tồn và phát huy di tích cần được đặt trong định hướng rộng hơn: xây dựng nơi đây thành một điểm đến tưởng niệm và giáo dục hòa bình, có khả năng tác động sâu sắc đến nhận thức lịch sử, lòng yêu nước, trách nhiệm công dân và ý thức nhân văn của công chúng (Nguyễn Văn Quỳnh, 2026).

Muốn vậy, công tác diễn giải di tích cần dựa trên chứng cứ khoa học, tiếp tục bổ sung tư liệu, xác minh danh tính nạn nhân, hệ thống hóa lời kể nhân chứng, hoàn thiện trưng bày và đổi mới phương pháp giáo dục. Khi được tiếp cận đúng hướng, Biệt khu Hải Yến – Bình Hưng có thể trở thành một địa chỉ tiêu biểu trong giáo dục lịch sử – hòa bình của Cà Mau và cả nước: nơi quá khứ đau thương được ghi nhớ không phải để kéo dài hận thù mà để khẳng định giá trị của độc lập, nhân phẩm con người và khát vọng hòa bình (Bộ Văn hóa – Thông tin, 2000; Huỳnh Thu Thảo, 2026).

### Tài liệu tham khảo

- Ban Tuyên giáo Trung ương (2014). *Lịch sử kháng chiến chống Mỹ, cứu nước (1954-1975)*. NXB Chính trị Quốc gia - Sự thật.
- Bộ Văn hóa – Thông tin (2000). *Quyết định xếp hạng Di tích lịch sử quốc gia: Địa điểm chứng tích tội ác Mỹ – Ngụy ở Biệt khu Hải Yến – Bình Hưng*.
- Ban Chấp hành Đảng bộ tỉnh Cà Mau (2004). *Lịch sử Đảng bộ tỉnh Cà Mau (1945-1975)*. NXB Mũi Cà Mau.
- Đảng ủy – Bộ Chỉ huy Quân sự tỉnh Cà Mau (2007). *Lịch sử 30 năm kháng chiến của quân và dân tỉnh Cà Mau (1945-1975)*. NXB Quân đội nhân dân.
- Đỗ Văn Nghiệp (2006). *Điều tra, sưu tầm chứng tích tội ác Mỹ – Ngụy tại Biệt khu Hải Yến – Bình Hưng*. Báo cáo lưu trữ, Cà Mau.
- Đinh Quang Hải (2026). *Chứng tích tội ác của Mỹ – Ngụy ở Biệt khu Hải Yến – Bình Hưng, tỉnh Cà Mau trong kháng chiến chống Mỹ, cứu nước*. Trong Kỷ yếu Hội thảo khoa học “Xác minh tư liệu tội ác của Biệt khu Hải Yến – Bình Hưng”. Bảo tàng tỉnh Cà Mau.
- Huỳnh Thu Thảo (2026). *Chuyên đề 2: Sưu tầm các tư liệu, tài liệu, hiện vật, phim ảnh... liên quan đến chứng tích tội ác của Biệt khu Hải Yến – Bình Hưng*. Đề tài “Hệ thống cứ liệu về chứng tích tội ác chiến tranh ở Biệt khu Hải Yến – Bình Hưng tỉnh Cà Mau”. Bảo tàng tỉnh Cà Mau.
- Nguyễn Văn Quỳnh (2026). *Những cuộc đấu tranh tiêu biểu của quân và dân ta chống lại Biệt khu Hải Yến – Bình Hưng*. Trong Kỷ yếu Hội thảo khoa học “Xác minh tư liệu tội ác của Biệt khu Hải Yến – Bình Hưng”. Bảo tàng tỉnh Cà Mau.
- Nguyễn Túy Vân (2026). *Biệt khu Hải Yến – Bình Hưng: Mô hình quân sự – chính trị đặc biệt ở miền Nam Việt Nam*. Trong Kỷ yếu Hội thảo khoa học “Xác minh tư liệu tội ác của Biệt khu Hải Yến – Bình Hưng”. Bảo tàng tỉnh Cà Mau.
- Thái Văn Long, Lê Minh Sơn (2026). *Biệt khu Hải Yến – Bình Hưng: Chứng tích tội ác chiến tranh, giá trị ký ức và giáo dục hòa bình*. Trong Kỷ yếu Hội thảo khoa học “Xác minh tư liệu tội ác của Biệt khu Hải Yến – Bình Hưng”. Bảo tàng tỉnh Cà Mau.
- Vũ Thị Phương (2026). *Nhận diện tội ác tại Biệt khu Hải Yến – Bình Hưng: Tiếp cận từ pháp lý quốc tế và định hướng phát huy giá trị di tích*. Trong Kỷ yếu Hội thảo khoa học “Xác minh tư liệu tội ác của Biệt khu Hải Yến – Bình Hưng”. Bảo tàng tỉnh Cà Mau.
- Viện Lịch sử Quân sự Việt Nam (2005). *Chiến tranh cách mạng Việt Nam 1945–1975: Thắng lợi và bài học*. NXB Quân đội nhân dân.